

УСПЕШНИ ПРАКТИКИ В ОРГАНИЗИРАНЕТО НА ЩАДЯЩ ПРИРОДАТА ТУРИЗЪМ. БИЗНЕСЪТ КАТО ПОЗИТИВЕН ФАКТОР В ОПАЗВАНЕТО НА ПРИРОДАТА

Калина Левкова

*Магистратура „Екологичен мениджмънт“, Нов Български Университет
e-mail: levkova.kalina@abv.bg*

Ключови думи: *екотуризм, устойчиво развитие, биоразнообразие, орнитологичен туризм*

Резюме: *Разгледани са някои методи за разрешаване на част от проблемите в опазването на природата в България, подкрепени с примери от вече установени и работещи ефективно бизнес практики, а именно развиване на устойчиве алтернативен туризм. Резултатите от изследването показват, че колкото по-ангажиран е бизнесът да развива устойчив туризм на територията на дестинации с ценно биоразнообразие, толкова по-благоприятно е въздействието му върху природата, по-ангажирано е местното население и околните населени места икономически просперират.*

BEST PRACTICES IN THE ORGANIZATION OF ECO-FRIENDLY TOURISM. BUSINESS AS A POSITIVE FACTOR IN NATURE CONSERVATION

Kalina Levkova

*New Bulgarian University Master Programme Ecological Management
e-mail: levkova.kalina@abv.bg*

Keywords: *ecotourism, sustainable development, biodiversity, birdwatching tourism*

Abstract: *A few methods for solving some of the issues in nature conservation in Bulgaria are being discussed, supported by examples from already known and effectively operating business practices, namely development of sustainable alternative tourism. The results of the study show that the more engaged the business is in development of sustainable tourism in destinations with high biodiversity rate, the more favorable is its impact on the environment, the more involved is the local population and the surrounding settlements prosper economically.*

Въведение

Опазването на природата в България е актуална тема в икономическата и социална ситуация в момента – ситуация, която през последните години включваше протести срещу промени в закони, свързани с природата, ситуация, в която всеки ден се протестира вече не само за конкретни решения и срещу конкретни хора, а се протестира за липса на морал в обществото и управляващите държавата.

Интересът към опазването на природата все повече се превръща в гражданска и социална позиция, вместо само професионален интерес или хоби на еколози, природозащитници, хора, работещи в сферата на свързаните с природното ползване институции и неправителствени организации или туристически агенции.

Как, обаче, да балансираме желанията и изискванията за все по-мощно и агресивно природоползване на туристическия бизнес, който формира 11,4% от БВП на страната (2012 г.), с изискванията, които поставят принципите на устойчиво развитие?

Разглеждайки следните цитати от дефиниции, можем да открием пресечна точка между алтернативния туризм, представен чрез своя подвид екотуризм, и устойчивото развитие:

(според Collins English Dictionary) „Екотуризм: туризъм, който има за цел да допринесе за опазването на околната среда или поне да сведе до минимум щетите към нея“;

(Според Уикипедия:) „Устойчиво развитие е начин на използване на природните ресурси, който цели да задоволи човешките нужди, като същевременно запазва естествения баланс в околната среда“.

Това сходство в целите може да обедини усилията на туристическия бизнес с дейността на природозащитниците и да се достигне икономически просперитет едновременно със защита и грижа за природата. По този начин постепенно могат да се смекчат част от проблемите, възникващи от противоположността на бизнес-идеите в туристическия бранш и изискванията на местните и световни природозащитни организации и Европейския съюз относно ползването на Българската природа и световното биоразнообразие, което целогодишно или циклично се среща на тази територия.

Целта на настоящия доклад е да представи някои вече действащи в България практики за организиране на туризъм, който едновременно полага грижи за природата и носи добри доходи за бизнеса, изяснявайки начините, чрез които се извършва. Така да се допринесе за все по-трайното навлизане на подобни практики у нас като естествен преход от развитие на масов туризъм към развитие на устойчиви видове туризъм, който е отговорен към природата и бъдещето.

Първа глава. Състояние на биоразнообразието в България в международен план

В момента България се намира в началния стадий в развитието на устойчив туризъм и това е етапът, в който да работиш за устойчив туризъм е най-трудно.

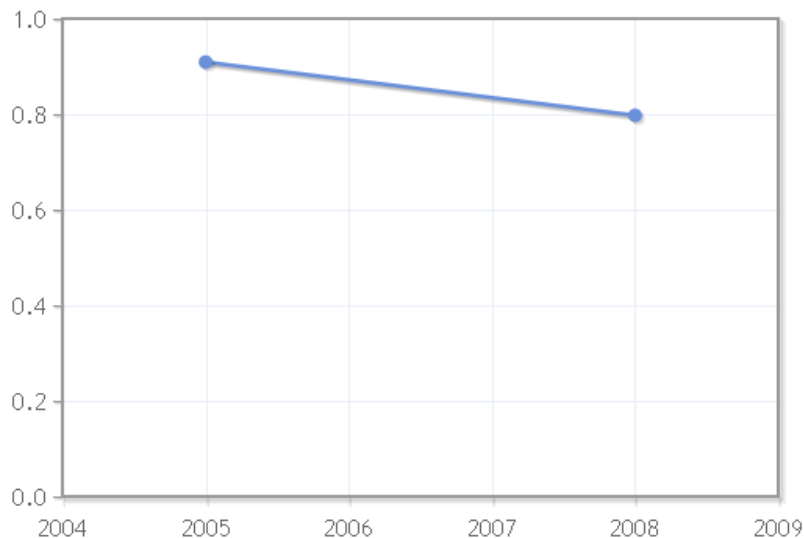
България е изправена пред най-разнообразни пътища в развитието на своя туризъм – в недалечно минало, а и до сега - развиване на масов туризъм, от скоро (Национална стратегия за устойчиво развитие на туризма в Р. България от 2009 г.) – устойчиво развитие на противоположни по своята концепция видове туризъм (на едни и същи или близки територии развиване на масов и алтернативен туризъм, на едни и същи територии развиване на ловен и и екотуризм). Възможно най-скоро бизнесът и държавното управление трябва да се преориентират към развиване на устойчиви видове туризъм, което се оказва твърде различно от така формулираната досега концепция за устойчиво развиване на туризъм. В противен случай има опасност от отблъскване на платежоспособни туристи с екологично самосъзнание и формиране на негативен имидж на България като туристическа дестинация, безотговорна към природното си богатство, както и към световното биоразнообразие, което се среща на територията ѝ.

Чрез <http://www.indexmundi.com>, международен сайт, претендиращ, че съдържа най-пълните профили на държавите в интернет пространството, формирани чрез подробна статистика, диаграми и карти и уповаващ се на множество източници, можем да добием представа къде се намираме в класификацията на държавите в света по биоразнообразие и в коя посока вървим.

Източникът относно биоразнообразието е публикацията на Pandey, Buys, Chomitz и Wheeler's, "Biodiversity Conservation Indicators: New Tools for Priority Setting at the Global Environment Facility" (2006).

Глобалният екологичен фонд (ГЕФ) е създал така наречения Индекс на ползите от биоразнообразието (на англ. GEF benefits index for biodiversity), който представлява комбиниран индекс относно относителния потенциал на биоразнообразие на всяка страна, на базата на представените видове, статусът им на застрашеност и многообразието от типове местообитания. Стойностите на индекса се движат от 0 (никакъв потенциал на биоразнообразие) до 100 (максимален потенциал на биоразнообразие), като критерият за максимален потенциал сред страните за 2008-ма г. е Бразилия със стойност 100 и първо място. За същата година България се намира на 126 място в класацията със стойност потенциал на биоразнообразие 0,81. Класацията се състои от 187 стойности на потенциал на биоразнообразие.

Съставена е и графика на движението на стойностите на потенциала на биоразнообразие за България за периода 2005-2008 г., която показва низходящо движение от стойности 0,92 за 2005, до споменатите вече 0,81 за 2008.

Графика 1. Потенциал на биоразнообразие на България за периода 2005-2008 г.
<http://www.indexmundi.com/facts/bulgaria/gef-benefits-index-for-biodiversity>

Анализът на тези данни води до следните заключения:

1. България не полага достатъчно грижи за потенциала на биоразнообразие в страната;
2. България е изостанала в сравнение със света в развитието на потенциала си на биоразнообразие;
3. За наблюдавания период от време потенциалът на биоразнообразие в страната е намалял със стойност от 0,09, като ако тенденцията би се запазила стойност 0 би била достигната през 2044 г.

Туристическият ресурс, базиран на потенциала на биоразнообразие на страната, е изцяло зависим от състоянието на биоразнообразието и от предприеманите или непредприеманите действия към опазването както на него, така и на местообитанията на видовете.

Втора глава. Туризмът в България, основан на биоразнообразието

Разглежданите в този доклад видове туризъм, основан на биоразнообразието в България, попадат в следните категории:

- Наблюдение и фотография на диви животни в естествената им среда;
- Създаване и категоризиране на специализирана леглова база за орнитологичен туризъм, разпространяване на ноу-хау – европейската марка Bed & Birding™, иницирана в България – първата в света категоризация на леглова база според изискванията на орнитологичния туризъм.

1. Наблюдение и фотография на диви животни в естествената им среда

Туризмът с цел наблюдение и фотография на диви животни в естествената им среда в България се организира от различни туристически агенции и отделни специалисти, като аз няма да се спирам на всички. Да разгледаме една едномесечна екскурзия с орнитологичен акцент за група от 30-40 души, която се организира вече няколко пъти от туристическа агенция Травентурия, с поканени специалисти от Института по биоразнообразие и екосистемни изследвания – БАН и Дружеството за защита на хищните птици (ДЗХП) за водачи. Дестинацията на екскурзията е Врачански Балкан, района около село Долно Озирово. Животинският вид, обект на наблюдение, е белоглавият лешояд, който е строго защитен в България и бива реинтродуциран на територията на Стара планина чрез специален проект, по който се работи вече над 10 години от природозащитните организации Зелени Балкани, Фонд за дивата флора и фауна и ДЗХП.

Освен наблюдение и фотография на наблюдаваните птици, провежда се лекция на тема обекта на наблюдение и запознаване на участниците с проекта за реинтродукция. При неподходящи метеорологични условия се посещават други туристически обекти в района.

Цената на екскурзията, включваща също така транспорта от град София и медицинска застраховка, е 26 лв.

Какви са предимствата на тази екскурзия?

- Предимства за бизнеса:
 1. не се създава атракция – обектът на туристическо предлагане е реинтродуцираният вид;
 2. не се изгражда материална база – липсват разходи по изграждане, поддръжка и обслужване на материалната база;
 3. туристите, които закупуват екскурзията, се интересуват от тематиката ѝ, биха участвали многократно, представляват идентифициран пазарен сегмент, разстоянието до който е скъсено чрез свързващия фактор от специалисти, които вече познават пазара;
 4. туристите сами носят нужните за орнитологичния туризъм екипировка, бинокли, фотоапарати и други, което улеснява финансово бизнеса;и други.
- Икономически предимства:
 1. привличане на туристи в район на страната, който е икономически изостанал, не е обект на масов туризъм и рядко е обект на организиран туризъм – туристопотоъкът се разпределя по-балансирано на територията на страната, районът се популяризира за туризъм и придобива специфичен туристически имидж на важна орнитологична дестинация;
 2. населението в региона има възможност да се включи в организирането на туризъм, имайки пред вид вече направените инвестиции по проекта и по организирането на екскурзията, вече разработения туристически продукт, и така да получава доход;и други.
- Предимства за биоразнообразието:
 1. Биоразнообразието се развива и популяризира;
 2. минимизират се заплахите за развиване на заплашващи биоразнообразието дейности на тази територия – бизнесът и местното население се ангажират с поддържане на биоразнообразието, нямат интерес да действат в разрез с целите му;
 3. полагането на грижи по опазването дори на един вид от биоразнообразието включва опазване на целия му хабитат, което води до нарастване на потенциала на биоразнообразие на територията на цялото местообитание на вида;и други.

2. Създаване и категоризиране на специализирана леглова база за орнитологичен туризъм, разпространяване на ноу-хау – европейската марка *Bed & Birding*TM, иницирана в България – първата в света категоризация на леглова база според изискванията на орнитологичния туризъм.

През настоящата 2013 г. беше патентована туристическата марка *Bed & Birding*TM, която представлява набор от общи стандарти за услуги, свързани с организация на екскурзията, настаняването и рекламата, на които клиентите могат да разчитат, когато планират орнитологичните си екскурзии. Идеята и собствеността на патента е на българина Павел Симеонов, който, заедно със съпругата си Татяна Симеонова, организира орнитологичен туризъм и ръководи специализирана леглова база в Дуранкулак вече 16 години, а сега освен това разпространява своя ноу-хау в цяла Европа, разраствайки мрежата от *Bed & Birding*TM туристически места за настаняване. *Bed & Birding*TM мрежата от партньори е първата в света система от природосъобразно-ориентирани хотели, обединени от обща марка, общи критерии за предлагането и обща категоризационна система за развитие на орнитологичния туризъм, който привлича почиващи орнитолози и любители на природата дори по време на т. нар. „мъртъв сезон“. По този начин наблюдението на птиците и дивата природа може да се извършва целогодишно и съдейства за удължаване на туристическия сезон.

Категоризационната система на *Bed & Birding*TM включва изисквания от няколко типа:

- общи изисквания за налични в или в непосредствена близост до легловата база условия, подходящи за орнитологичния туризъм;
- изисквания за предлаганите под наем свързани с орнитологичния туризъм ресурси;

- изисквания за предлаганите орнитологични и други услуги;
- изисквания за устойчивост;
- мнение на клиента.

Вече 6 орнитологично-ориентирани хотелиери от 4 държави са се включили в мрежата на Bed & Birding™ още преди изтичането на 1 година от създаване на марката, иницирана в България.

За разлика от екскурзията до Врачански Балкан, тук туристите са най-вече от Западна Европа, цените са по-високи и пакетът от услуги е много по-завършен и многообразен. Развитието на орнитологичния туризъм в Дуранкулак естествено е довел бизнеса до преминаване на следващ етап – формирането на туристическа марка, обединяваща все повече туристически фирми. Относно орнитологичния туризъм този етап е достигнат за първи път и това показва напредничавостта на световно ниво на българския бизнесмен в сферата на екотуризма. В този случай, за съжаление, този етап е достигнат без нужната и естествена подкрепа на местно, държавно или европейско равнище.

Въпреки липсата на подкрепа, резултатът от развитието на туристическия бизнес вече не е положителен само за района на Дуранкулак и България, последиците се отразяват в цяла Европа. Устойчивото развитие е застъпено на всяко ниво и не само не ощетява бизнеса, а му носи допълнителни предимства.

Заклучение

Туристическият бизнес на територии със запазена природа и опазването на природата по тези места са изключително зависими една от друга дейности, но, когато са обединени от общата концепция за устойчиво развитие и действително работят съгласувано с нея, те са най-успешни и имат най-комплексен позитивен ефект, чиито граници могат да бъдат неограничени. Фактът, че тази територия на бизнес инвестиции е все още нова за българския бизнесмен, носи както трудности за осъществяването на бизнеса, така и предимствата на пазарната ниша.

Литература:

1. Левков, К. Алтернативни видове туризъм. Артграф, София, 2013
2. Сдружение за дива природа – Балкани, Алертис – фонд за опазване на мечките и природата. План за действие за кафявата мечка в България, София 2012
3. <http://www.bedandbirding.com>
4. <http://lebalkan.org/>
5. <http://branta-tours.com/>
6. <http://www.redbreastedgoose.org/>
7. <http://www.salix.od.ua/>
8. http://www.ecotourism.org/site/c.orLQKXPCLmF/b.4835291/k.487E/Ecotourism_Explorer__360176_of_Ecotourism__The_International_Ecotourism_Society.htm?linkpoint=278040317
9. <http://www.responsibletravel.com/member/300/salix>
10. <http://www.bedandbirding.com/en/franchise/place/overview/1/Branta-Birding-Lodge.html>
11. <http://www.bedandbirding.com/en/franchise/place/overview/4/Krasny-Bor-Forest-Lodge.html>
12. <http://www.bedandbirding.com/en/franchise/place/overview/2/The-Wild-Farm.html>
13. <http://www.bedandbirding.com/en/franchise/place/overview/5/St-George-Family-Hotel.html>
14. <http://www.bedandbirding.com/en/franchise/place/overview/3/Iris-cottage.html>
15. <http://www.bedandbirding.com/en/home/links>
16. <http://www.izpitite.com/referats/0f5484e1.doc>
17. <http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%BA%D0%BE%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D1%8A%D0%BC>
18. https://www.google.bg/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&ved=0CC8QFjAB&url=http%3A%2F%2Fgreenpack.rec.org%2Fbg%2Ftourism%2Fsustainable_tourism%2Findex.shtml&ei=9WGHUpqtOe_W2wX69ICoAg&usg=AFQjCNGQBAWcB_rw1irEg7qwqS92ckHonQ
19. https://www.google.bg/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&ved=0CDcQFjAC&url=http%3A%2F%2Fwww.mi.government.bg%2Flibrary%2Findex%2Fdownload%2Fflang%2Ffbg%2Ffileld%2F294&ei=9WGHUpqtOe_W2wX69ICoAg&usg=AFQjCNH9nTFg_gVYSKvvrXWF3n0sZH1E8w
20. http://globultour.com/tour_orni.php
21. <http://romantika-bg.com/index.php/uslugi/nabludenie-na-givotni>
22. <http://www.journey.bg/bulgaria/bulgaria.php?guide=499>
23. http://sahrazada.blogspot.com/2009/08/blog-post_06.html
24. <http://www.referati.org/zelen-turizym-ekoturizym-/56882/ref>
25. <http://balkanretreats.com/tag/wildlife-in-bulgaria/>
26. <http://www.naturetravel.eu/video.php?l=bg&id=3>
27. <http://www.baabg.org/alternativen-turizym/5/>
28. <http://www.hobyto.com/post/1381/10-ot-nay-dobrite-mesta-za-nablyudenie-na-divi-zhivotni#>
29. <http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F>

30. <http://en.wikipedia.org/wiki/Biodiversity>
31. http://en.wikipedia.org/wiki/2010_Biodiversity_Indicators_Partnership
32. <http://www.bulgarianroads.com/index.php?m=offer&id=61>
33. <http://www.belitsa.com/bg/ekoturizam-v-belitsa/hobiturizam-v-belitsa/nablyudenie-na-divi-zhivotni-v-belitsa>
34. <http://www.focus-radio.net/?action=news&id=559144>
35. <http://www.visitrila.net/belica/127-2010-06-14-12-51-32.html>
36. <http://www.ismena.bg/etiketi?tag=%D0%BA%D0%B0%D1%84%D1%8F%D0%B2%D0%B0+%D0%BC%D0%B5%D1%87%D0%BA%D0%B0>
37. <http://evroprogrami.com/predstoyashti-programi/myarka-311-raznoobrazyavane-kam-nezemedelski-deynosti-2>
38. <http://btourism.com/subdir.php?sub=x3n>
39. <http://www.baatbg.org/pisma/7/15/>
40. <http://www.baatbg.org/vryzki/8/>
41. <http://www.baatbg.org/zeleni-dni/39/66/>
42. <http://www.infotourism.net/index.php?t=30818&m=1>
43. <http://www.thefreedictionary.com/Environmental+tourism>
44. <http://en.wikipedia.org/wiki/Tourism>
45. <http://pudoos.bg/>
46. http://bg.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%B2%D0%BE_%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B8%D0%B5
47. <http://www.mi.government.bg/bg>
48. <http://www.bapim.org/%D0%98%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8+%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82/1/MIW-gRWTI5WjM9KLU1OjctSvchKXQtejIBK7cFObk9OvUFabkla3QleTkxKTcFW7c1i7gt>
49. http://www.bsbcop.biodiversity.bg/frame_bg.htm
50. http://society.actualno.com/Bylgarija-e-s-naj-opazeno-bioraznoobrazie-v-Evropa-news_387946.html
51. <http://www.indexmundi.com/facts/indicators/ER.BDV.TOTL.XQ/rankings>
52. <http://www.indexmundi.com/facts/bulgaria/gef-benefits-index-for-biodiversity>
53. <http://www.thegef.org/gef/whatisgef>
54. http://www.projectmedia.bg/news/index.pcgi?material_id=54229
55. http://en.wikipedia.org/wiki/Wildlife_tourism
56. http://en.wikipedia.org/wiki/Global_Environment_Facility
57. http://www.thegef.org/gef/sites/thegef.org/files/documents/GBI_Biodiversity_0.pdf